

УДК 378.011.3-051:[373.3:001.895]

ФОРМУВАННЯ МЕДІА-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Шевирьова І.Г., Бадер С.О.

Державний заклад

«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

В статті висвітлені практичні аспекти формування медіа-компетентності майбутніх учителів початкової школи. Визначено, що методи (бесіда, дискусія, перегляд мультиплікаційних казок і відеофрагментів) й форми роботи (круглі столи, семінари-тренінги, встановлення зв'язків з учителями, які вже обізнані в галузі медіа) є дієвим інструментом для успішної реалізації педагогічних умов. Так, нами було визначено наступні: формування у майбутніх фахівців позитивної мотивації щодо застосування медіа в освітньому процесі початкової школи; організація освітнього медіа-середовища у вишах; залучення майбутніх фахівців до цілеспрямованої, творчої медіа-діяльності та створення власного медіа-продукту. В статті, також, йдеться про те, що молодші школярі володіють певними навичками роботи з медіа, вміють застосовувати інноваційні технології для перегляду цікавих відеофільмів, контактують з друзями, батьками завдяки безкоштовному мобільному налаштуванню; створюють власний аккаунт. Означено, що вчителі початкової ланки зобов'язані бути в тренді всіх подій, які відбуваються в галузі медіа, мають розглядати інноваційні технології як джерело успішного навчання й виховання молодших школярів, активно долучатися як до реального, так і віртуального спілкування зі своїми вихованцями.

Ключові слова: медіа-засоби, педагогічні умови, майбутні фахівці початкової ланки, медіа-компетентність, позитивна мотивація, медіа-середовище, медіа-продукт.

Розвиток медіа в сучасному світі змушує змінюватись та адаптуватись до нових реалій кожного з нас та будь-яку професійну сферу діяльності, зокрема систему освіти, що стрімко оновлюється. Не секрет, що молодші школярі вже мають уявлення про медіа-засоби; можуть з легкістю використовувати їх у повсякденному житті (вмикати та вимикати, грати в ігри, заходити в мережу Інтернет, переглядати фільми, мультиплікаційні казки, зв'язуватись з друзями, батьками, користуватись безкоштовним налаштуванням Viber, створювати власну сторінку в соціальних мережах та активно контактувати з віртуальними друзями). Отже, сучасні діти живуть у світі медіа-технологій, спілкуються та навчаються з їхньою допомогою. Очевидно, що вчитель початкової школи не може існувати поза медіа-світом, ігноруючи медіа-засоби та їх можливості в освітньому процесі.

Отже, **головною метою цієї роботи** є висвітлення певних практичних аспектів формування медіа-компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Аналізуючи науково-педагогічну літературу підкреслюємо, що термін «медіа-компетентність майбутніх фахівців» став предметом для вивчення зарубіжних (Р. Баканов, М. Жижина, Ю. Ключев, А. Левицька, А. Немерич, О. Подліняєв, В. Познін, Дж. Поттер (J. Potter), В. Протопопова, О. Федров) і українських (А. Єрмоленко, Л. Найдюнова, Г. Онкович, В. Робак, В. Шарко) учених.

У попередніх розвідках ми визначили й схарактеризували низку педагогічних умов формування медіа-компетентності майбутніх вчителів початкової школи, до яких віднесли:

- формування у майбутніх фахівців позитивної мотивації щодо застосування медіа в освітньому процесі початкової школи;
- організація освітнього медіа-середовища у вишах;

– залучення майбутніх фахівців до цілеспрямованої, творчої медіа-діяльності та створення власного медіа-продукту.

З метою *формування позитивної мотивації щодо застосування медіа в освітньому процесі початкової школи* нами було організовано низку *семінарів-тренінгів*, де кожен учасник зміг долучитися до командної роботи у межах інтерактивних завдань. Так, нами було проведено тренінги з таких тем: «Організація інформаційного простору вчителя», «Освітній просторі в сучасному медіа-просторі», «Ключові компетентності вчителя-новатора». Завдання інтерактивної спрямованості сприяли вихованню толерантності, витримки, вміння прислухатись до своїх колег, знаходити компроміси під час спірних питань. Наприклад, майбутнім учителям пропонувалося візуалізувати сучасного вчителя й сучасного учня. В ході поставленого завдання команда мала підібрати тези й спільно презентувати роботу перед аудиторією. Звичайно, кожен учасник має власні судження щодо надання характеристик вчителю й учню, але командна робота позитивно вплинула на візуалізацію спільного портрета учителя й учня.

Для формування мотивації та підвищення інтересу до використання медіа-засобів у майбутній професійній діяльності ми також намагалися використовувати різні *відеофрагменти* у роботі зі студентами педагогічного профілю. Так, цікавим виявився перегляд відео про можливості інтерактивних дошок під час проведення навчальних занять. Ознайомлення зі сторінкою на YouTube, матеріали якої дали змогу розширити уявлення про те, як урізноманітнити освітній процес в закладах середньої освіти й зацікавити молодь до оволодіння знаннями з певних навчальних дисциплін через медіа-засоби й впроваджувати досвід роботи з новітніми технологіями в процесі навчання молодших школярів. Не менш цікавим для студентів виявився *перегляд мультипліка-*

ційних казок, зокрема, «Фіксики» з навчальними серіями «Інтернет», «Віруси», «Відеозв'язок», «Клавіатура». Такі відео сприяли у невимушеній формі уявити наслідки, які можуть виникати в результаті бездумного застосування медіа; визначити правила безпечного користування Інтернетом; спонукають розмірковувати над позитивними й негативними сторонами медіа-засобів. Крізь казку майбутні фахівці мали можливість визначити для себе пріоритети безпечного користування медіа. В ході перегляду матеріалів у студентів сформувалась зацікавленість презентувати окреслені відео учням початкової ланки в майбутній педагогічній діяльності. Адже завдяки усвідомленому перегляду казок на означену тематику діти молодшого шкільного віку зрозуміють необхідність грамотно експлуатувати медіа-засоби, не зашкоджуючи фізичному, психічному, моральному здоров'ю.

Здійснюючи підготовку майбутніх учителів та заохочення стати медіа-компетентним фахівцем педагогічного профілю, ми залучали їх до дискусії в межах навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності», пропонуючи запитання наступного характеру: «Умови ефективного становлення фахівця нової генерації»: «Особливості психологічного здоров'я користувачів Інтернету»; «Етичні принципи користування Інтернетом»; «Електронні книжки VS Паперові книжки». Дискусія вимагала від учасників структурованих, змістовних, аргументованих відповідей. Це сприяло самонавчанню з боку відповідачів та визначенню чіткої власної позиції з окреслених тем. Отже, у майбутніх учителів вже складається певне враження щодо впливу медіа-засобів на здоров'я особистості, визначені переваги й недоліки користування електронною бібліотекою. Звичайно, враховуючи переваги медіа-засобів, майбутні вчителі будуть структурувати освітній процес в школі з урахуванням змін, які відбуваються в інформаційному просторі. Варто лише, щоб професійна підготовка сприяла формуванню особистісного ставлення до сучасних перетворень в галузі освіти й медіа.

Наступною ефективною формою роботою стала *організація круглих столів* на заняттях з дисциплін «Нові інформаційні технології», «Вступ до фаху», «Дидактика початкової школи», «Методика застосування комп'ютерної техніки в початковій школі». Реалізація такої форми роботи сприяла усвідомленню того, наскільки медіа впливають на всебічний розвиток молодшого школяра. В ході роботи визначено його конструктивний та деструктивний вплив; розкрито переваги й недоліки, з'ясування спільного й відмінного між віртуальним і реальним спілкуванням. Теми для обговорення пропонувались такі: «Гендерні виклики для медіа», «Освіта й медіа. Реалії й перспективи», «Медіазалежність ХХІ століття – так чи ні?».

Отже, організація вищезазначених форм і методів роботи покликано сприяти формуванню позитивної мотивації для грамотного й безпечного використання медіа в майбутній педагогічній діяльності; розуміння сутності медіа-засобів для освітнього середовища закладів загальної середньої освіти; визначення того, що сучасні учні початкової ланки потребують інновацій під час

проведення уроку. Майбутні фахівці визначили необхідність грамотного впровадження медіа-технологій в освітній процес початкової ланки, що є дієвим інструментом для формування критичного мислення молодших школярів; з'ясували, що сучасні медіа дозволяють використовувати широкий спектр задач, націлених на рефлексію учнями набутих знань, умінь. Означені умовиводи вмотивували, зацікавили майбутніх учителів побудувати власну професійну діяльність з урахуванням тих змін, які відбуваються в інформаційному просторі, а тому, вважають необхідним в умовах закладу вищої освіти опанувати теоретичними й практичними засадами застосування медіа в майбутній професійній діяльності.

Подальшим аспектом нашої експериментально-дослідної роботи стала *організація освітнього медіа-середовища у вишах, що виступає другою педагогічною умовою*.

Під час виконання всіх поставлених завдань майбутні вчителі мали можливість використовувати медіа-засоби, а саме, комп'ютер, ноутбуки, Інтернет-планшети, iPhone з вільним доступом до мережі Інтернет. Популярними на сьогоднішній день варто вважати сервіси Google та хмарні технології. Робота з найактуальнішими формами Google (документи, таблиці, презентації, тести, вікторини, святкові запрошення, реєстраційні листи); ознайомлення з платформами Google (телефони Android, Chromebook), які дозволяють спростити час на виконання поставленого завдання завдяки зручній навігації й чітко структурованій панелі налаштувань. Google Play музика, Google Play фільми надають можливість переглядати цікаві наукові, виховні, розважальні відеоматеріали, прослуховувати аудіозаписи, завантажувати й зберігати їх на власному медіа-пристрої. Послуги поштового сервісу Gmail, соціальна мережа Google+ дозволяють вільно спілкуватися з друзями, однокурсниками, викладачами різних закладів освіти (це дозволяє переймати, накопичувати досвід від провідних учителів початкової ланки, цікавитися новинками в галузі медіа, їх особливості застосування в освітньому процесі); Google перекладач допоможе швидко перекласти текст, термін, а пошукова система Google націлена на пошук будь-якої інформації. Широкий спектр сервісу Google налаштує майбутніх учителів орієнтуватися в сучасних формах, що дозволить ефективно й продуктивно проводити навчальні заняття з учнями початкової ланки, зацікавити їх з інтересом використовувати медіа-засоби (пошук інформації для рефератів, створення тестів у формах Google, візуалізація творчих завдань завдяки презентаціям он-лайн чи програмі PowerPoint, огляд повідомлень у таблицях, ментальних картах); орієнтуватися в новинках стосовно комп'ютерних налаштувань, хмарних технологій, електронних сервісів.

Також, у ході експериментальної роботи зі студентами ми використали наступну форму роботи задля формування медіа-компетентності – *налагодження он-лайн зв'язків з закладами загальної середньої освіти*. Не виходячи з аудиторії, завдяки програмі Skype, що дозволяє здійснювати аудіо і відео зв'язок у реальному часі, майбутні вчителі мали можливість спостерігати за уроками фахівців, які використовували в сво-

їй практиці медіа-засоби. Такий вид роботи дозволив майбутнім учителям упорядкувати власні знання, удосконалити практичні навички щодо комп'ютерних налаштувань, зокрема, програми Skype: скачування програми на власній пристрій (комп'ютер, нетбук чи планшет), створення власного облікового запису для Skype, знайомлення з інтерфейсом, додавання в перелік контактів друзів, знайомих, колег з якими бажаєте провести відеозв'язок чи аудіобесіду, створення чату відразу з декількома однодумцями. Завдяки такій програмі майбутні фахівці долучилися до перегляду он-лайн уроку, визначили його дидактичну мету, ознайомилися з видами й засобами медіа, які використовувались на занятті з молодшими школярами. Також, студенти розширили уявлення про форми, методи роботи, які можна реалізувати завдяки сучасним технологіям; зіставили знання, які вже існують в науковій скарбниці майбутнього вчителя з тими знаннями, яких ще не вистачає або вони, навпаки, відсутні.

Організація медіа-середовища з одночасним використанням програмового забезпечення надала можливість майбутнім учителям скоординувати дії відносно особистої професійної діяльності; визначити пріоритети щодо застосування медіа-засобів під час розв'язання завдань сучасної системи освіти; розширити уявлення про широкі можливості освітнього, виховного, дидактичного, наукового потенціалу медіа. Без наявності медіа-середовища неможливо сформувати цілісної моделі про особливості використання медіа під час навчальних занять в початкової ланці. Це є важливим етапом для перебудови, переосмислення освітньої системи з урахуванням тих вимог, які потребує від нас, учителів, медіа-простір.

Наступною педагогічною умовою було залучення майбутніх фахівців до цілеспрямованої, творчої медіа-діяльності та створення власного медіа-продукту, що сприяє демонструванню практичних умінь і навичок; дозволяє на практиці виявити позитивні й негативні сторони медіа-засобів; координує на пошук різноманітних корисних для освітнього процесу програм та апробація їх на уроці; формує адекватне ставлення до розкриття різних тем засобами медіа, налаштовує на відповідальність перед аудиторією; виробляє позитивні відчуття та має зворотній зв'язок з учнями початкової ланки; спостерігається зацікавленість учнів до оволодіння знаннями засобами медіа. В свою чергу, такий зворотній зв'язок надає поштовх до безперервної освітньої діяльності майбутніх учителів початкової ланки.

Цікавою роботою з метою визначення практичних умінь виявилось створення майбутніми фахівцями персонального сайту з подальшим наповнення інформації. Завдання сайту – популяризувати навчальні дисципліни, які викладаються в початковій ланці, коротко окреслити їх зміст, завдання, ознайомити гостей сайту з навчальною програмою за період вивчення дисципліни (навчальні програми можна знайти на сайті Міністерства освіти й науки України). На сайті майбутні вчителі мали викласти відеозвернення для учнів початкової ланки, структуруючи й представляючи свій виступ так, щоб зацікавити молодших школярів до вивчення дисциплін; ознайомити з навчальними семестрами й каніку-

лами на 2018–2019 навчальний рік. Сайт вчителів обов'язково має містити інформаційну сторінку для батьків та навчальні досягнення учнів. Блоки сайту варіюються в залежності від побажань учителя. Така форма роботи значно удосконалює знання комп'ютерних програм, виробляє навички роботи з web-сайтами, розширює уміння роботи над методикою сторітеллінг; формує відповідальність за інформацію, яка викладена на сайті вчителя та націлює бути готовим до викликів сучасного світу.

Ключовою ланкою експериментальної роботи є розробка майбутніми вчителями власного уроку з використання медіа й проведення його з учнями початкової ланки. На нашу думку, це є ефективним методом перевірки готовності майбутніх учителів до проведення медіа-уроків. Насиченість освітнього процесу медіа-засобами, нестандартними підходами їх використання дозволяє казати про обізнаність учителя щодо актуальних на сьогодні медіа-технологій. В ході проведення навчальних занять майбутні вчителі практикували використання мультимедійної презентації із застосуванням Smart-дошки, залучали учнів до перегляду відеоматеріалу з подальшим обговоренням; цікаві вікторини, створені в формах Google спрямовують молодших школярів до розв'язання проблемних запитань; самостійне опрацювання тексту в мережі Інтернет зобов'язало учнів продемонструвати навички користування нетбуком, відкриття необхідного сайту з подальшим його збереженням. Контрольною точкою уроку був підсумковий тест за темою, виконаний також у формах Google. Завдяки використанню медіа-засобів на уроці, учні могли контролювати власний темп роботи на уроці, відкрили для себе нові можливості обробки, контролю інформації, дізнались про нові форми презентації даних.

Так, виконуючи окреслені вище завдання, майбутні фахівці показали зацікавленість до використання медіа в педагогічній діяльності з позиції наступних вимірів: когнітивний (вільне володіння комп'ютерними програмами, ефективне їх застосування на практиці, оперування поняттями, семіотикою медіа; моральний (суб'єктивне осмислення важливості медіа в житті кожного індивіда, в тому числі й молодших школярів); естетичний (вдале поєднання внутрішньої краси з зовнішнім світом медіа: естетичне оформлення презентації з урахуванням кольору, відтінків, вдале накладання фону для позитивного сприйняття контексту презентації, співвідношення малюнків з текстом); практичний (передача інформації через медіа-засоби, вміння застосовувати медіа на відповідному етапі професійної діяльності людини).

Отже, процес формування медіа-компетентності майбутніх учителів процес складний і вимагає від закладів вищої освіти ґрунтовної підготовки. Метод бесіди, дискусії, круглі столи, семінари-тренінги, встановлення зв'язків з учителями, які вже обізнані в галузі медіа, перегляд мультимедійних казок і відеофрагментів, зміст яких передбачає наявність інформації щодо особливостей безпечного користування медіа та вивчення всесвітньої мережі Інтернет, ресурсів і їх практичного застосування; знайомство з можли-

востями, які надають нам, майбутнім учителям, інформаційній технології. Такий змістовний комплекс методів, форм навчання спрямований на розвиток критичного мислення майбутніх учителів; ґрунтується на розв'язанні науково-технічних завдань засобами медіа; відкривають доступ до вільного й небезпечного віртуального спілкування. Будучи медіа-компетентним фахівцем педагогічного фаху, вчитель допоможе учням зрозуміти навколишній світ з найголовнішої сто-

рони сьогодення, а саме, вимогами, які висуває нам інформаційний простір. Фахівець, який постійно знаходиться в безперервному контакті з медіа, занурений у медіа-середовище, завжди конструктивно підійде до поставленої задачі, досягне бажаного результату в галузі медіа й зарекомендує себе в якості впевненого, вмотивованого, зацікавленого фахівця своєї справи. Лише медіа-компетентний учитель стане запорукою успіху в навчанні й вихованні своїх учнів.

Шевырева И.Г., Бадер С.А.

Государственное учреждение

«Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко»

ФОРМИРОВАНИЕ МЕДИА-КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ: ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Аннотация

В статье освещены практические аспекты формирования медиа-компетентности будущих учителей начальной школы. Определено, что методы (беседа, дискуссия, просмотр мультипликационных сказок и видеофрагментов) и формы работы (круглые столы, семинары-тренинги, установление связей с учителями, которые компетентны в области медиа) является действенным инструментом для успешной реализации педагогических условий. Так, нами было охарактеризовано следующие условия, а именно, формирование у будущих специалистов положительной мотивации по применению медиа в образовательном процессе начальной школы; организация образовательной медиа-среды в вузах; привлечения будущих специалистов к целенаправленной, творческой медиа-деятельности и создание собственного медиа-продукта. В статье, также говорится о том, что младшие школьники обладают определенными навыками работы с медиа, умеют применять инновационные технологии для просмотра интересных видеороликов, общаются с друзьями, родителями благодаря бесплатным мобильным приложениям, создают собственный аккаунт. Отмечено, что учителя начального звена обязаны быть в тренде всех событий, которые происходят в области медиа, должны рассматривать инновационные технологии как источник эффективного обучения и воспитания младших школьников, активно находиться как в реальном, так и виртуальном общении со своими учащимися.

Ключевые слова: медиа-средства, педагогические условия, будущие специалисты начального звена, медиа-компетентность, положительная мотивация, медиа-среда, медиа-продукт.

Shevyreva I.G., Bader S.A.

State Institution «Lugansk National Taras Shevchenko University»

FORMING THE MEDIA-COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHERS OF THE ELEMENTARY SCHOOL: THE PRACTICAL ASPECT

Summary

The article describes the practical aspects of the formation of media competence of future primary school teachers. It has been determined that the methods (conversation, discussion, cartoon talks and video) and the form of work (round tables, seminars, trainings, establishing relationships with teachers who are already familiar with the media) are an effective tool for the successful implementation of pedagogical conditions. Yes, we defined the following: the formation of a positive motivation for future specialists in the use of media in the educational process of the elementary school; organization of educational media environment in universities; the involvement of future specialists in targeted, creative media activities and the creation of their own media product. The article also said that younger students have certain skills to work with the media, are able to apply innovative technologies to watch interesting videos, chat with your friends with free mobile settings, create your own account. Congregation teachers of primary level required to be a trend all events taking place in the media, are considered as a source of innovative technologies successful training and education of primary school children by involving both the real and virtual communication with their pets.

Keywords: media, pedagogical conditions, future specialists of the initial level, media competence, positive motivation, media environment, media product.